

FOTO: JØRN PACH BERTELSEN

Urtestrøbe, kortklippet græs og barjordsstrøbe langs markkant.

JAN 2016

Faktaark

NATUR- OG VILDTVENLIGE TILTAG GIVER VARIATION OG NYE LEVESTEDER

For at skabe bedre forhold for agerlandets dyr, gælder det om at skabe pletter eller strøber, hvor strukturen er anderledes og variationen er større. En kombination af urte-, græs- og barjordsstrøber, samt insektvolde giver variation i levesteder i form af rede-, skjule- og hvilesteder.

Begrebet "Økologisk rum" er et mål for mangfoldigheden af levesteder for forskellige vilde arter af dyr og planter. Det giver derfor et mål for arealets potentiale som levesteder for mange forskellige arter. Det økologiske rum bliver større jo mere variation der er og afhænger i høj grad af de fysiske forhold, som tilgængeligheden af næringsstoffer, vand, jordbundstype og mikroklima, men også af hvilke plantearter

FAKTA

Resultaterne er fra projektet "Natur- og vildtvenlige tiltag – udførsel og effekt", hvor der gennem flere år er lavet forsøg med optællinger af det økologiske rum, løbebiller og i det sidste år også sommerfugle og humlebier. Læs mere om projektets resultater [her](#) eller på [landbrugsinfo.dk](#)

der findes i et område. På de dyrkede marker er den naturlige variation og det økologiske rum begrænset. Her er målet netop at skabe optimale dyrkningsforhold for afgrøden.

Større variation

Når vi laver tiltag for naturen og markvildtet på markerne, gælder det om at afgive en lille smule plads og samtidig sørge for at udvide det økologiske rum sammenlignet med de dyrkede marker. Det gøres ved at fremme en eller flere af nedenstående situationer:

- Et lavt og åbent plantedække i modsætning til markerne høje og tætte vegetation.
- En våd jordbund i modsætning til markens veldrænede jord.
- En varm og tør jord i modsætning til markens fugtige, skyggede jordoverflade.
- Friske grønne skud i sommermånederne i modsætning til den tørre eller høstede afgrøde.
- Vegetation med skjul og beskyttelse særligt i høst- og vintermånederne.
- Et uforstyrret miljø, hvor dyr kan bygge rede eller overvinde i eller på jorden.
- En masse forskellige plantearter, som ikke trives på højproduktive marker.
- En god forsyning med insektbestøvede blomster gennem sommermånederne.
- En god forsyning med frø gennem sommer og efterår, når der er høstet.

FOTO: BØRGE ØSTERGAARD

Humblebi i honningurt.

Planlægning af tiltag

Natur- og vildtvenlige tiltag er striber i den enkelte mark, der er tilsået med vildt- og bivenlige plantearter.

FAKTA

Tiltagene kan bestå af:

Urtestrider, græsstrider, barjordsstrider, insektvolde og lærkepletter

Sørg for at reglerne for etablering af bi- og vildtvenlige tiltag i Grundbetalingen er overholdt. Markvildtstiltagene må maks. være 10 m bredde og udgøre maks. 10 pct. af den enkelte mark. Læs mere om reglerne på landbrugsinfo.dk, vejledningen for Grundbetaling for 2016 eller i faktaarkene "Gør markerne til gode levesteder for markvildtet" og "Natur- og vildtstrider i braklagte arealer og randzoner".

Tiltagene kan etableres enkeltvis eller i kombination med hinanden. Formålet med at kombinere de forskellige biotop-typer i ét tiltag er først og fremmest at mange af agerlandets dyr har glæde af forskellige biotoper på forskellige tidspunkter i deres livscyklus eller bruger biotoperne til forskellige formål. Reden bygges i én biotop, mens føde søges i en

anden biotop. Derfor er det vigtigt at biotoperne ligger tæt op ad hinanden.

Ofte kan det også svare sig at placere tiltaget et sted i agerlandet, hvor naturarealer i nærheden kan spille sammen med det levested, som laves på markerne. Samtidig vil tiltaget fungere som buffer for den allerede eksisterende natur.

Når tiltag planlægges, er det vigtigt først at forholde sig til målet med tiltagene. Dernæst må man tage forholdene på bedriften og i omgivelserne i betragtning. Hvilken type tiltag, der er bedst egnet afhænger nemlig både af omgivelserne og af målsætningen. En type af tiltag kan have vidt forskellig effekt på forskellige arter. For eksempel er slæde græsstrider positive for harebestanden, mens de kan have en negativ påvirkning på jordrugende fugle som sanglærker, som følge af slåningen af græsstriderne. En veletableret naturstriben vil for mange landmænd se rodet og mislykket ud. Men i naturtriben er det en fordel, hvis plantedækket er sparsomt, varieret, ufuldstændigt og stedvist lavt.

Etablering af tiltag

Urtestrider

Jordbearbejdningen udføres som for de øvrige afgrøder, men uden gødning og sprøjtning. På næringsrig landbrugsjord anvendes der begrænset udsædsmængde på 15-20 kg/ha. Ved højere udsædsmængde er der erfaringsmæssigt risiko for, at biomassen udvikler sig for tæt, hvilket er ugunstig for f.eks. både insekter, agerhønekyllinger og harekillinger. I urtestriben anbefales hjemmehørende, en- eller toårige blomstrende arter med lang eller forskellige blomstringstider

FOTO: MORTEN HOLMGAARD

Urtestrøbe, insektvold og kortklippet græsstrøbe inde midt i marken.

Insektvolden

Etableres ved at pløje to dybe fuger op mod hinanden, så der opstår en vold på ca. 60 cm. Volden tilsås manuelt, gerne med tuedannende græsser og/eller blomstrende og frøsettende urter.

I græsstrøben

Anvendes en almindelig græsmarksblanding med en udsædsmængde på 1,0-1,5 kg pr. 1000 m²."

Bier og sommerfugle

Bier og sommerfugle har svært ved at finde blomster med pollen og nektar, når rapsen, piletræerne og de levende hegn er afblomstret, så derfor kan bl.a. de vilde bier sulte. I urtestrøberne er der blomster langt ind i efteråret.

I forsøget blev der foretaget tællinger af sommerfugle og humlebier. Resultatet viser, at urtestrøben bliver benyttet i meget højere grad end de omkringliggende omdriftsarealer, der ofte ligger hen uden pollen og nektar til bestøvende insekter. Tællingerne viste samtidigt, at det er de almindelige arter af sommerfugle, der drager nytte af vildtstrøberne. I forsøget er der observeret mere end tre gange så mange arter af sommerfugle og 16 gange så mange individer i de natur- og vildtvenligt tiltag (særligt i urtestrøberne) sammenlignet med markfladen. Ligeledes blev der observeret 27 gange flere individer af humlebier i tiltagene sammenlignet med markfladen. De store forskelle skal dog ses i lyset af, at der i langt størstedelen af kontrolfelterne, hverken blev observeret sommerfugle eller humlebier.

Biller

En permanent insektvold giver overvintringsmuligheder til de arter af løbebiller, der i løbet af sommeren opholder sig på markfladen, men overvintrer i tilstødende habitater. Når insekterne trives på insektvolden, betyder det også, at der er gode fødesøgningsmuligheder for fugle, hvor insekter udgør en vigtig, proteinrig fødekilde for de fleste arter, især i yngletiden.

>>

FOTO: JØRN PAGH BERTELSEN

Urtestrøbe, kortklippet græs og barjordsstrøbe langs markkant.

FOTO: JØRN PAGH BERTELSEN

Urtestrøben skaber variation i forhold til kornmarken.

FOTO: JØRN PAGH BERTELSEN

Veletableret urtestripe med lav udsædsmængde. Man må meget gerne kunne se bar jord mellem urterne.

- >> Resultaterne viser, at der er lidt flere arter af løbebiller i naturtiltagene sammenlignet med markfladen, trods store variation i mellem de enkelte år og mellem de undersøgte bedrifter. Flest arter observeres i den enårige urtestripe. De arter af løbebiller, som blev observeret, er langt overvejende almindelige arter i agerlandet. Over tid må det forventes, at insektvolden kan blive levested for helt andre arter end dem, der findes på markfladen i forvejen. Indvandring af nye arter er dog en langsommelig proces, der ofte vil tage adskillige år.

Konklusion

Naturtiltag kan udvide det økologiske rum. Der kan altså med disse tiltag potentielt skabes flere levesteder for arter, der ellers ikke ville kunne få deres krav til levesteder opfyldt på marken. De arter der tiltrækkes eller øges i antal er almindelige arter, så tiltagene sikrer ikke sjældne og sårbare arter. Tiltagene skaber dog meget bedre levesteder for de almindelige arter i agerlandet, som ellers også ville være presset på grund af manglende levesteder.

Kombinationen af tiltag sikrer både en god rede- og fødebiotop.

FOTO: PER DALSBY